

สมเด็จพระญาณสังวร

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

ชีวิต ลิขิตได้

เมื่อจิตใจมีความสะอาดบริสุทธิ์ ขึ้นตามสมควรแล้ว

จะมองเห็นได้เองว่า ความสุขที่บริสุทธิ์

แท้จริงนั้นเกิดจากกรรมที่บริสุทธิ์เท่านั้น

ชีวิตลิขิตได้

พระนิพนธ์

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

(สุวฑฺฒนมหาเถร)

ชีวิตลิขิตได้

พระนิพนธ์

สมเด็จพระญาณสังวร

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

พิมพ์ที่

บริษัท แสงสว่างเวิลด์เพรส จำกัด

2779 ถนนพหลโยธิน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

โทร. 02-579-2654 , 081-558-9482

แฟกซ์. 02-940-6445

E-mail : swp_printing@yahoo.com

ที่ บว.๑๑๐/๒๕๕๘

วัดบวรนิเวศวิหาร
แขวงบวรนิเวศ เขตพระนคร
กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐

๑๗ สิงหาคม ๒๕๕๘

เรื่อง อนุญาตให้จัดพิมพ์หนังสือพระนิพนธ์ เรื่อง "ชีวิตลิขิตได้"

เจริญพร นางธิดา วาริชนันท์

อ้างถึง หนังสือ ลงวันที่ ๒๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๘

ตามหนังสือที่อ้างถึง ได้ขออนุญาตจัดพิมพ์หนังสือพระนิพนธ์ในเจ้าพระคุณ สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก เรื่อง "ชีวิตลิขิตได้" เพื่อแจกเป็นธรรมทาน และเพื่อเป็นการเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ความละเอียดแจ้งแล้วนั้น

อนุญาตให้จัดพิมพ์หนังสือพระนิพนธ์ เรื่อง "ชีวิตลิขิตได้"ในเจ้าพระคุณสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ตามที่ประสงค์ได้

จึงเจริญพรมาเพื่อทราบ และ ขออนุโมทนา มา ณ โอกาสนี้

ขออำนวยพร

(สมเด็จพระวันรัต)
รักษาการแทนเจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศวิหาร

สำนักงานวัดบวรนิเวศวิหาร
โทร.๐๒-๖๒๙-๕๘๕๔
โทรสาร.๐๒-๖๒๙-๕๘๕๕

ชีวิตเพื่ออะไร

"เราเกิดมาเพื่อทำความดี"

"เราเกิดมาเพื่อเพิ่มพูนปัญญาคือความรู้ความฉลาด"

ความสุขหาได้ที่ไหน

เมื่อจิตใจมีความสะอาดบริสุทธิ์ขึ้นตามสมควรแล้ว

จะมองเห็นได้เองว่า ความสุขที่บริสุทธิ์

แท้จริงนั้นเกิดจากกรรมที่บริสุทธิ์เท่านั้น

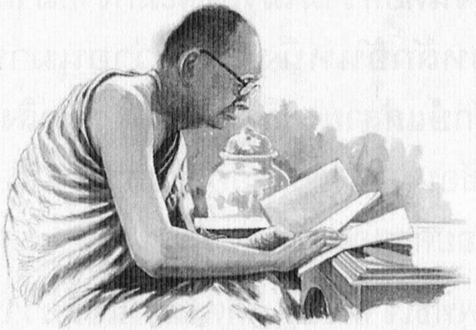
โลกนี้ไม่เคยทำให้ใครดีใจโดยส่วนเดียว

ในทางตรงกันข้ามก็ไม่เคยทำให้ใครเสียใจ

โดยส่วนเดียวเหมือนกัน ทั้งก็ไม่เคยทำให้

ใครเฉยเมยเสียทุกสิ่งทุกอย่าง

สารบัญ

เกิดมาทำไม?

เราเกิดมาทำไม ปัญหานี้ถ้าตั้งขึ้นคิดก็น่าจะจน เพราะขณะเมื่อ ทุกคนเกิดนั้นไม่มีใครรู้ มารู้เมื่อเกิดมาและ พอรู้เดียงสาแล้วว่ามีตัวเราขึ้นคนหนึ่งในโลก

แต่ทุกๆ คนย่อมมีความไม่อยากตาย กลัวความตาย อยากจะดำรงชีวิตอยู่นานเท่านาน นอกจากนี้ยังมีความอยากในสิ่งต่างๆอีกมากมาย คล้ายกับว่าความที่ต้องเกิดมานี้ไม่อยู่ในอำนาจของตนเอง มีอำนาจอย่างหนึ่งทำให้เกิดมา ตนเองจึงไม่มีอำนาจ หรือไม่มีส่วนที่จะตั้งวัตถุประสงค์แห่งความเกิดของตนว่า เกิดมาเพื่อทำสิ่งนั้นสิ่งนี้ หรือเพื่อเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ ดูคล้ายๆ กับจะเป็นดั่งที่ว่ามานี้ ที่ว่าดูคล้ายๆ ก็เพราะความไม่รู้ หรือจะเรียกว่า "อวิชชา" ก็น่าจะได้

แต่ถ้าจะยอมจนต่อความไม่รู้ก็ดูจะมักง่ายมากไป น่าจะลองทำตามหลักอันหนึ่ง ที่ว่าอนุมานและศึกษา คือสิ่งที่ประจักษ์แก่สายตาก็รู้ได้ง่าย แต่สิ่งที่ไม่ประจักษ์แก่สายตาก็ใช้อนุมาน โดยอาศัยการสันนิษฐาน และใช้ศึกษาในถ้อยคำของท่านผู้ตรัสรู้

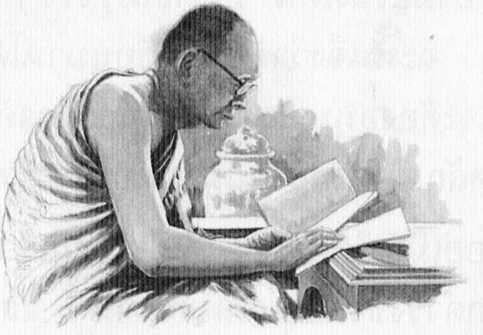
พระพุทธเจ้าตรัสรู้ ได้ตรัสไว้แปลความว่า **"ตัณหา** (ความอยาก) **ยังคนให้เกิด"** และว่า **"โลกคือหมู่สัตว์ย่อมเป็นไปตามกรรม"**

ลองอนุมานดูตามคำของท่านผู้ตรัสรู้นี้ดูในกระแสปัจจุบันก่อนว่า สมมุติว่าอยากเป็นผู้แทนราษฎร ก็สมัครรับเลือกตั้งและทำการหาเสียง เมื่อได้ชนะคะแนน ก็ได้เป็นผู้แทนราษฎร นี้คือความอยาก เป็นเหตุให้ทำกรรม คือทำการต่าง ๆ ตั้งต้นแต่การสมัคร การหาเสียง เป็นต้น ซึ่งเป็นเหตุให้ได้รับผลคือ ได้เป็นผู้แทน หรือแม้ไม่ได้เป็น ถ้าจะตัดตอนเอาเฉพาะความเกิดมาในช่วงแห่งชีวิตตอนนี้ ก็จะตอบปัญหาข้างต้นนั้นได้ว่า "เกิดมาเพื่อเป็นผู้แทน" ตัวอย่างนี้เป็นรายละเอียดเฉพาะเรื่อง ถ้าจะตอบให้ครอบคลุมทั้งหมดก็ควรตอบได้ว่า **"เกิดมาเพื่อสนองความอยากและสนองกรรมของตนเอง"** ถ้าจะแย้งว่าตอบอย่างนั้นฟังได้สำหรับกระแสชีวิตปัจจุบัน แต่เมื่อ

เกิดมาทีแรกยังมองไม่เห็น เพราะไม่รู้จริงๆ ถ้าแย้งดังนี้ก็ต้องตอบว่า ฉะนั้นจึงว่าต้องใช้วิธีอนุมานโดยสันนิษฐาน ถ้ารู้จริงแล้วจะต้องอนุมานทำไม และก็อาศัยคำของท่านผู้ตรัสรู้เป็นหลัก ดังจะลองอนุมานต่อไปว่า

จริงอยู่เมื่อเกิดมาไม่รู้ แต่เมื่อรู้ขึ้นแล้วก็มีความกลัวตาย อยากดำรงชีวิตอยู่นานเท่านาน แสดงว่าทุกคนมีความอยากที่เป็นตัวตัณหานี้ประจำเป็นจิตสันดาน ความอยากเกิดย่อมรวมอยู่ในความอยากดำรงอยู่นี้ เพราะความตายเป็นความสิ้นสุดแห่งชีวิตในภพชาติอันหนึ่งๆ เมื่อยังมีความอยากดำรงอยู่ประจำอยู่ในจิตสันดาน ก็เท่ากับความอยากเกิดอีกเพื่อให้ดำรงอยู่ตามที่อยากนั้น ทั้งก็ต้องเกิดตามกรรม เป็นไปตามกรรม

ฉะนั้น จึงสรุปได้ว่า **“เราเกิดมาด้วยตัณหา** (ความอยากและกรรม) **เพื่อสนองตัณหาและกรรมของตนเอง”** ตัณหาและกรรมจึงเป็นตัวอำนาจหรือผู้สร้างให้เกิดมา ใครเล่าเป็นผู้สร้างตัวอำนาจนี้ ตอบได้ว่าคือตนเอง เพราะตนเองเป็นผู้อยากเองและเป็นผู้ทำกรรม ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่า ตนเองนี้แหละเป็นผู้สร้างตนเองให้เกิดมา

ใครลิขิตชีวิต?

ชีวิตของคนเรานี้ ผู้ถือทางไสยกล่าวว่ามีพรหมลิขิตคือ พระพรหมกำหนดเหมือนอย่างเขียนมาเสร็จว่าจะเป็นอย่างไร แต่ผู้ถือทางพุทธมักใช้ว่ากรรมลิขิต คือกรรมกำหนดมา โดยผลก็เป็นอย่างเดียวกัน คือ มีสิ่งกำหนดให้เป็นอย่างนั้นอย่างนี้ น่าพิจารณาว่าทางพระพุทธศาสนาแสดงไว้จริงๆอย่างไร

ได้มีพระพุทธสุภาษิตตรัสไว้ว่า "มา กตเหตุ อย่าถือว่าเพราะเหตุแห่งกรรมที่ได้ทำไว้" คืออย่าถือว่าทุกๆอย่างที่จะได้รับ มีเพราะเหตุแห่งกรรมที่ได้ทำไว้แล้ว เพราะถ้าถืออย่างนั้นก็จะไม่ต้องทำอะไรขึ้นใหม่ รออยู่เฉยๆอย่างเดียว เพื่อให้กรรมเก่าสนองผลต่างๆ ขึ้นเอง ถือเอาความดังนี้ก็เท่ากับไม่ให้ถือกรรมลิขิตนั่นเอง

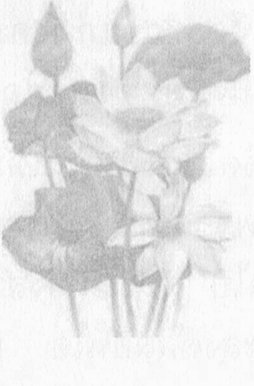
มีปัญหาว่าถ้าเช่นนั้นพระพุทธศาสนา แสดงเรื่องกรรมไว้ทำไม พิจารณาดู จะตอบได้ว่า แสดงเรื่องกรรมไว้เพื่อให้รู้ว่า กรรมเป็นเหตุให้วิบากคือผลตั้งแต่ให้ถือกำเนิดเกิดมา และติดตามให้ผลต่างๆ แก่ชีวิต ทำนองกรรมลิขิตนั่นแหละ แต่กระบวนของกรรมที่ทำไว้มีสลับซับซ้อนมาก ทั้งเกี่ยวกับเวลาที่กรรมให้ผล และข้อที่สำคัญที่สุดคือ เกี่ยวกับความประพฤติปฏิบัติของแต่ละบุคคลในปัจจุบัน คือทางพระพุทธศาสนาสอนให้ไม่เป็นทาสของกรรมเก่า เช่นเดียวกับให้ไม่เป็นทาสของตัณหา **แต่ให้ละกรรมชั่ว กระทำกรรมดี และ ชำระจิตใจของตนให้บริสุทธิ์สะอาด** ตามหลักพระโอวาท ๓ หรือกล่าวโดยทั่วไป มีกิจอะไรที่ควรทำก็ทำโดยไม่ต้องนั่งรอนอนรอผลของกรรมเก่าอะไร ความพิจารณาเพื่อให้รู้กรรมและผลของกรรมนั้น ก็เพื่อให้จิตเกิดอุเบกขา ในเวลาที่เกิดเหตุการณ์เหลือที่จะช่วยแก่ทั้งคนที่เป็นที่รักและที่ชังกับเพื่อจะได้ปฏิบัติตนตามหลักพระโอวาท ๓ ข้อนั้น

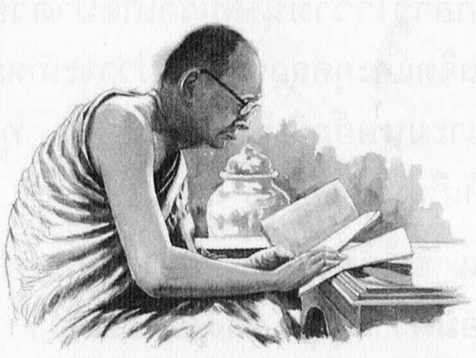
ทั้งคนเรามีจิตใจที่เป็นต้นเดิมของกรรมทุกอย่างไม่ว่าเก่าหรือใหม่เพราะจะต้องมีจิตเจตนาขึ้นก่อนแล้วจึงทำกรรมอะไรออกไป ฉะนั้นจึงสามารถจะทำอธิษฐานคือ ตั้งใจว่าจะประสงค์ผลอันใด เมื่อประกอบกรรมให้

เหมาะแก่ผลอันนั้น ก็จะได้รับความสำเร็จและจึงสามารถตอบปัญหาว่า "เราเกิดมาทำไม" ได้อีกว่า "เราเกิดมาตามที่ตั้งใจไว้ว่าจะมาทำ" เป็นอันไม่พ้นไปจากคำตอบที่ว่า "เราเกิดมาเพื่อสนองตัณหาและกรรมของตนเอง"

แต่คนดีๆ ย่อมมีอธิษฐานใจที่ดี ดังพระโพธิ์สัตว์ทรงอธิษฐานพระหทัยเพื่อบำเพ็ญพระบารมี ความเกิดมาของพระองค์ในชาติทั้งหลาย จึงเพื่อบำเพ็ญบารมีคือความดีต่างๆ ให้บริบูรณ์

อันที่จริงทุกๆคนมีสิทธิ์ที่จะถือว่าตนเกิดมาเพื่อบำเพ็ญความดีให้มากขึ้นและสามารถที่จะบำเพ็ญความดีได้

ชีวิตเพื่ออะไร?

"เราเกิดมาเพื่อทำความดี" เราเกิดมาเพื่อเพิ่มพูนปัญญาคือ ความรู้ความฉลาด" ความสำนึกเข้าใจตนเองไว้ดังนี้ ย่อมมีประโยชน์ไม่มีโทษ เพราะจะทำให้ขวนขวายทำความดี และศึกษาเพิ่มความรู้ของตนอยู่เสมอ

แต่ชีวิตของคนเราก็ยังเนื่องด้วยกรรมเก่าและยังเนื่องด้วยกิเลสในจิตใจ สิ่งที่ทุกคนได้มา ตั้งต้นแต่ร่างกายและชีวิตนี้เป็นวิบาก คือผลของกรรมและกิเลสของตน แต่ยังมีอีกส่วนหนึ่ง คือความดีที่แต่ละคนได้รับอบรมสั่งสมมา อันเรียกว่า "บารมี" คือความดีที่เก็บพอกพูนขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งจะส่งเสริมจิตใจให้เกิดความเห็นที่ถูกต้องและดำเนินไปในทางที่ถูก

ท่านกล่าวไว้ว่ามนุษย์เราเกิดมาด้วยอำนาจของกุศลคือ กุศลจิตและกุศลกรรม ไม่ว่าจะเกิดมายากดีมีจนอย่างไร เพราะมนุษย์ภูมิเป็นผลของกุศล ทุกคนจึงชื่อว่ามีกุศลหนุนให้เกิดมาด้วยกันทั้งนั้น

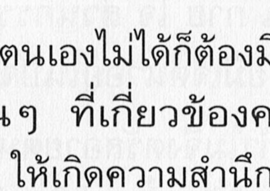
ฉะนั้น จึงได้ชื่อว่ามนุษย์ ที่แปลอย่างหนึ่งว่า ผู้มีจิตใจสูง คือมีความรู้สูง ดังจะเห็นได้ว่า คนเรามีพื้นปัญญาสูงกว่าสัตว์ดิรัจฉานมากมาย สามารถรู้จักเปรียบเทียบในความดีความชั่ว ความควรทำไม่ควรทำ รู้จักละอาย รู้จักเกรง รู้จักปรับปรุงสร้างสรรค์สิ่งที่เรียกว่า "วัฒนธรรม" "อารยธรรม" "ศาสนา" เป็นต้น แสดงว่ามีความดีที่ได้สั่งสมมาโดยเฉพาะปัญญาเป็นรัตนะอันส่องแสงสว่างนำทางแห่งชีวิต ถึงดังนั้นคนเราก็ยังมีความมืดที่มาเกิดกำบังจิตใจให้เห็นผิดเป็นชอบ ความมืดที่สำคัญนั้นก็คือกิเลสในจิตใจและกรรมเก่าทั้งหลาย

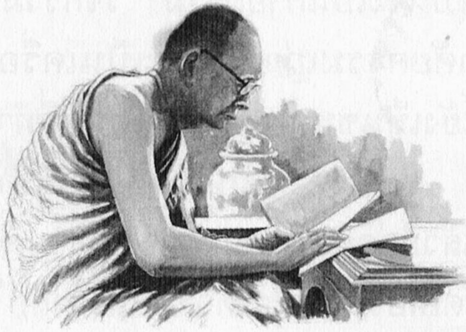
อะไรคือกรรมเก่า ไม่มีอธิบายอื่น จะอธิบายอย่างมองเห็น เช่นพระพุทธาธิบายที่ตรัสไว้ความว่า **"กรรมเก่า คือ ตา หู จมูก ลิ้น และมนะ (ใจ)"** กล่าวคือร่างกายที่ประกอบด้วยอายตนะทั้ง ๖ นี้แหละเป็นตัวกรรมเก่า เป็นกรรมเก่าที่ทุก ๆ คนมองเห็น นอกจากนี้ยังเป็นวัตถุที่ตั้งแห่งกรรมใหม่ทั้งปวงอีกด้วย เพราะกรรม

ที่ทำขึ้นในปัจจุบันจะเป็นกายกรรม วจีกรรม มโนกรรม ก็ตาม ก็อาศัยกรรมเก่านี้แหละเป็นเครื่องมือกระทำ ทั้งกรรมเก่านี้ยังเป็นชนวนให้เกิดเจตนาที่ทำกรรมใหม่ๆ ทั้งหลายด้วย เพราะตาหูเป็นต้น มิใช่ว่าจะมีไว้เฉยๆ ต้องดูต้องฟังแล้วก็ก่อกิเลส เช่น ราคะ(ความติดความยินดี) โทสะ (ความขัดเคือง) โมหะ (ความหลงไหล) ให้เกิดขึ้น

ขณะที่ร่างกายเจริญในวัยหนุ่มสาว ซึ่งกล่าวได้ว่า กรรมเก่ากำลังเติบโตเป็นหนุ่มสาว ตาหูเป็นต้นก็ยิ่งเป็นสื่อแห่งราคะ โทสะ และเป็นสื่อแห่งกรรมต่างๆ ตามอำนาจของจิตใจที่กำลังระเริงหลง จึงจำต้องมีการควบคุมปกครอง จะปล่อยเสียหาได้ไม่ ถ้าตนเองควบคุมตนเองได้ก็เป็นวิเศษที่สุด

แต่ถ้าควบคุมตนเองไม่ได้ก็ต้องมีผู้ใหญ่ เช่น มารดาบิดา และผู้ใหญ่อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องควบคุม ให้อยู่ในระเบียบวินัยที่ดีงาม ให้เกิดความสำนึกว่า **“เรานี่เกิดมาเพื่อทำความดี”**

ทำไมต้องกลัวกรรม?

พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า กรรมมีสองอย่าง คือ ปุราณกรรม ได้แก่ กรรมเก่า และนวกรรม ได้แก่ กรรมใหม่ และได้ตรัสอธิบายว่า กรรมเก่า ได้แก่อายตนะทั้ง ๖ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ส่วนกรรมใหม่ก็ได้แก่การงานที่ **ทำ พูด คิด** ด้วยมีเจตนาอยู่ในปัจจุบัน

ลองคิดว่าทำไมจึงตรัสอายตนะทั้ง ๖ ว่า เป็นกรรมเก่า ก็เพราะทุกๆคนได้มาตั้งแต่เกิด คือ เกิดมา ถ้าไม่พิกลพิการ ก็มีตา มีหู เป็นต้น มาด้วยกันทุกคน และเมื่อมีมาแล้ว ก็ต้องเห็น ก็ต้องได้ยิน ต้องได้กลิ่น ต้องได้รส ต้องถูกต้อง และต้องคิดบางคราวไม่อยากดูก็ต้องดู ไม่อยากฟังก็ต้องฟัง แม้ไม่อยากคิดก็ต้องคิด คือว่า จะเลือกเอาตามชอบใจไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นใครทั้งนั้นทั้งนี้

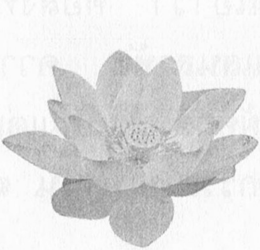
เพราะมีตาจนถึงมีใจติดตัวมาแล้ว ทั้ง ๖ นี้จึงว่าเป็นกรรมเก่า ซึ่งทุก ๆคนจะต้องเสวยกรรมเก่าของตนคือต้องเป็นสุขเป็นทุกข์ไปต่าง ๆ เพราะตา หู ตลอดถึงเพราะใจของตนเองไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ นอกจากนี้ยังต้องยอมรับความเกิดความเสื่อมอันเกี่ยวกับตาหูของตนอีกด้วย เช่นถ้าสายตาสั้น ก็มองเห็นสั้นใกล้ ถ้ายิ่งตาบอดด้วยเลยก็มองไม่เห็น ต้องทนเป็นคนตาบอดมองไม่เห็นต่อไป เมื่อมีกายก็ต้องยอมรับทุก ๆสิ่งที่มาถูกต้องกาย บางทีก็เป็นที่สบาย บางทีก็ไม่เป็นที่สบาย ถ้าถูกไฟไหม้ หรือถูกอาวุธก็บาดเจ็บ จนถึงตายไปก็ได้ ใครๆ คงไม่อยากจะให้มีอะไรมาต้องกายในทำนองนั้น แต่เมื่อมีกายก่อเกิดมาด้วยกันแล้วก็จำต้องรับ คิดดูดังนี้จะเห็นว่าเป็นกรรมเก่าจริงๆ ซึ่งติดตัวมาตั้งแต่เกิดจนถึงตายรวมความว่า คือ **ตัวของเราเองหรือกายใจของเราเองนี้แหละเป็นกรรมเก่า**

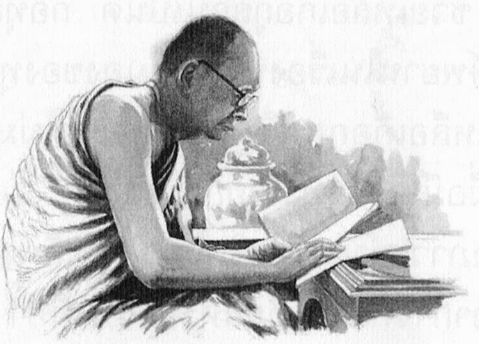
คนเรามักกลัวกรรมเก่ากัน แต่ไม่รู้ว่ากรรมเก่าที่กลัวนั้นคืออะไร คิดปั้นเอาว่า คือสิ่งที่มีอำนาจเหนือตนซึ่งจะมาให้ทุกข์อย่างแสนสาหัส ความเชื่ออย่างนี้จึงเป็นเหมือนเชื่อในเทพเจ้าผู้ศักดิ์สิทธิ์เป็นแต่เพียงเปลี่ยนจากพูดว่า เทพเจ้ามาว่าเป็นกรรมไปเท่านั้น ตกว่าเชื่อในสิ่งที่ไม่รู้

กลัวในสิ่งที่ไม่รู้ ส่วนพระพุทธเจ้าเมื่อทรงแสดงกรรมเก่าก็ทรงชี้ให้ใครๆ เห็นได้ด้วยว่ากรรมเก่าคืออะไร เพราะอายตนะทั้ง ๖ เหล่านี้มีอยู่ด้วยกันทุกๆคนแล้ว หากเชื่อพระพุทธเจ้าก็ไม่ต้องไปกลัวกรรมเก่าที่ไหนอีก ถ้าจะกลัวก็ให้กลัวตา หู ตลอดถึงใจของตนนี่แหละ ที่จะก่อทุกข์ให้แก่ตนหากขาดสังวรคือ ความระมัดระวัง

พระพุทธเจ้าได้ตรัสสอนให้สังวรตาหูตลอดถึงใจ คือให้มีสติระมัดระวังในเวลาที่เห็นอะไร ได้ยินอะไร ตลอดถึงคิดอะไรต่างๆ เพื่อมิให้สิ่งที่เห็นที่ได้ยินเป็นต้นนั้นมาก่อความชั่วขึ้นในใจ หรือว่าผูกพันใจไว้ให้เป็นทุกข์เดือดร้อน ถ้ามีสังวรใจอยู่ดังนี้ได้ ก็ไม่ต้องกลัวกรรมเก่า

ส่วนกรรมใหม่นั้นเห็นได้ชัดอยู่แล้ว และทุกคนจะทำกรรมใหม่ขึ้นได้ก็ด้วยกรรมเก่านั้นแหละ ทั้งทางดีและทางชั่ว เพราะต้องอาศัยตาหูเป็นต้น ทั้งในฐานะเป็นเครื่องมือ ทั้งในฐานะเป็นเหตุก่อเจตนา ถ้ามีความสังวรดีอยู่ ก็จะก่อเจตนาที่เป็นบุญเป็นกุศลแต่อย่างเดียว

อะไรคือบุญบาป?

เรื่องบุญบาป หรือความดีความชั่ว เป็นเรื่องที่น่าทำความเข้าใจกันให้ดี เพราะเป็นเรื่องสำหรับภูมิปัญญาของมนุษย์ พวกสัตว์ดิรัจฉาน ท่านว่าเป็นอเหตุกสัตว์ คือทำอะไรไม่เป็นบุญบาป เช่นเสือกินสัตว์เป็นอาหาร ไม่มีอาหารอย่างอื่น แมวกัดหนูกินเพราะไม่มีความรู้จักบาปบุญ คือมีความรู้ต่ำเสียเหลือเกิน ถึงเป็นมนุษย์จำพวกเป็นบ้าไม่มีสติ ทำอะไรก็ไม่เป็นบาป เพราะไม่มีความรู้สึกในการทำนั้นกฎหมายก็ยกเว้น วินัยก็ยกเว้น ฉะนั้น ที่จะทำอะไรเป็นบุญบาป จึงต้องมีความรู้ขั้นปกติชน คือ รู้จักบาปบุญดีชั่ว พูดง่ายๆ คือ **รู้ว่าทำสิ่งนี้ดี ทำสิ่งนี้ไม่ดี** อย่างที่คนๆ ทั่วไปรู้กัน

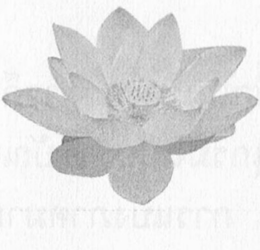
ถ้าจะมีปัญหาว่าคนๆ ทั่วไปรู้กันอย่างไร ก็ตอบได้

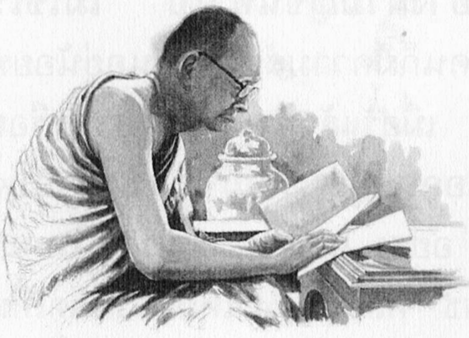
ว่ารู้เช่นว่า ช่วยเหลือเกื้อกูลกันเป็นดี ก่อทุกข์แก่กันเป็นชั่ว ประจักษ์พยานในเรื่องนี้คือ ตนเองของทุกๆคน เมื่อมีใครมาช่วยเหลือเกื้อกูลหรือแม้เพียงเขาไม่มาเบียดเบียนก็ว่าดี แต่เมื่อมีใครมาทำร้ายก็ว่าชั่วไม่ดี นอกจากนี้คนๆทั่วไปยังรู้จักภาวะต่างๆของจิตใจ เช่นที่พูดว่าใจดีใจร้ายโดยจับจากอาการที่แสดงออกหรือกรรมที่ทำ เพราะเนื่องด้วยจิตใจ คนที่มีใจโลภโกรธหลงแรงมาก ก็ว่ากันว่าเป็นคนใจร้ายใจดำ คนที่มีใจสงบกิเลสเหล่านี้ ประกอบด้วยเมตตากรุณาก็ว่ากันว่าคนใจดีใจบริสุทธิ์ คนทั่วไปย่อมรู้รับรองกันดังนี้ ทุกประเทศในโลกจึงมีหลักกฎหมายใหญ่ๆคล้ายคลึงกัน ไม่ต้องพูดถึงศาสนาต่างๆ ซึ่งแสดงหลักของความดีความชั่วละเอียดกว่า เพราะคนมีภูมิปัญญารู้จักบุญบาปดีชั่วดังนี้แหละ ทำอะไรไปจึงรู้ว่านี่ดีนี่ไม่ดีนี่แหละคือบุญบาป ถึงแม้ว่าจะมีความเห็นผิดหรือเข้าใจผิด ทำไม่ดีด้วยเข้าใจว่าดี ก็คงเป็นบาปอยู่นั่นเอง เพราะมีความรู้ที่เป็นตัวเจตนา คือ ความจงใจทำ และก็ควรจะรู้หากเป็นผู้ไม่ประมาท เมื่อควรจะรู้ได้แต่ไม่รู้เพราะได้ประมาทไปเสีย จึงไม่ใช่เป็นข้อยกเว้น เป็นบ้าไปเสียต่างหาก ซึ่งอยู่ในฐานะที่ไม่ควรจะรู้ได้จึงเป็นบุคคลยกเว้น

เรื่องบุญบาปจึงเป็นเรื่องสำหรับปกติชนที่มี

ปัญญาอย่างสามัญชนทั่วไป ไม่ใช่เรื่องลุ่มลึกอันใด และทุก ๆ คนก็มีความสำนึกรู้กันอยู่น้อยหรือมาก ถ้ามีปัญหาว่า เมื่อรู้แล้วทำไมจึงทำบาปหรือทำชั่ว ก็ตอบได้ว่าเพราะอกุศลมูล คือมีจิต ประกอบด้วยรากเง่าของอกุศล ๓ อย่าง ได้แก่โลภะ โทสะ โมหะ หรือที่พูดกันว่า โลภ โกรธ หลง จึงทำให้มีความคิดเห็นวิปริตผิดไปต่างจากเมื่อจิตสงบ ไม่มีรากเง่าเหล่านี้ ฉะนั้นย่อมจะได้ความสำนึกเมื่อได้ทำไปแล้วและจิตใจกลับมาสู่ความสงบ

ทุก ๆ คนที่มีปัญญาเพียงของมนุษย์จึงปฏิเสธบุญบาปมิได้ ความรู้สึกของตนเองนั่นแหละรับรอง เว้นไว้แต่จะเป็นคนบ้าไปเสียหรือมีภูมิปัญญาต่ำเสียเหลือเกิน หรือน่าจะเพิ่มอีกพวกหนึ่งว่ามีกิเลสหนามากจนไร้ความรู้สึกสำนึกของมนุษย์ อันไม่น่าจะเรียกว่ามนุษย์

ตายแล้วเกิดหรือไม่?

ความเชื่อของคนในโลกนี้ ว่าตายเกิดน่าจะมากกว่าตายสูญมากนัก และเมื่อเชื่อว่าตายเกิด จึงมีคติความเชื่อต่างๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องเกิดอีกมาก เช่น ความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันระหว่างบุคคล ตั้งแต่สองคนขึ้นไปจนถึงกลุ่มใหญ่ในอดีตชาติ ซึ่งให้เกิดผลสืบมาถึงปัจจุบันชาติ และความเชื่อว่ามีสิ่งหรือเครื่องกำหนดให้เกิดมาเพื่อทำหน้าที่อย่างหนึ่งเป็นต้นซึ่งก็เป็นเรื่องสืบเนื่องมาจากอดีตนั่นเอง

แม้ความเชื่อในเรื่องอวตารก็แสดงว่ามีอดีต คำว่า อวตาร ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้คำแปลว่า "การลงมาเกิด การแบ่งภาคมาเกิด" ตามคำแปลหลังแสดงว่าไม่ได้มาทั้งหมด แต่แบ่งภาค คือ แบ่งส่วนใดส่วน

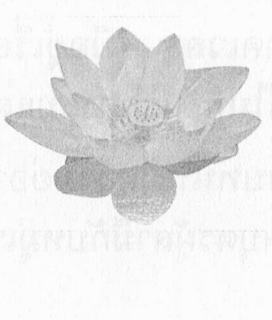
หนึ่งมาเกิด คือยังมีตัวเดิมอยู่ในที่ของตน สมมุติว่าสวรรค์ชั้นหนึ่ง ส่วนที่มาเกิดนั้นเป็นส่วนหนึ่งของตัวเดิม เมื่อสิ้นวาระในโลกนี้แล้ว ก็กลับไปรวมเข้ากับตัวเดิม จะแปลความอย่างนี้หรือจะแปลความว่าแบ่งภาค ก็คือ แบ่งภาค (ส่วน) ของเวลามาเกิด หมายความว่า เวลาของตนในที่นั้นสมมุติว่าสวรรค์ชั้นหนึ่งนั้นยังไม่หมด ยังจะอยู่ต่อไปอีกนาน หรืออยู่ไปเป็นนิรันดร ตามความเชื่อของบางลัทธิ เช่นพระนารายณ์ของฮินดู แต่แบ่งเวลาส่วนหนึ่งลงมาเกิดในมนุษย์ โดยตัวเดิมนั่นแหละลงมาเกิดไม่ใช่แบ่งตัวเล็กตัวน้อยลงมา เมื่อทำธุระเสร็จแล้ว ตัวเดิมก็กลับไปยังที่ของตน คำว่าแบ่งภาค จึงยังมีปัญหาจนกว่าจะมีผู้รู้มาแสดงให้เชื่อว่าอย่างไรแน่

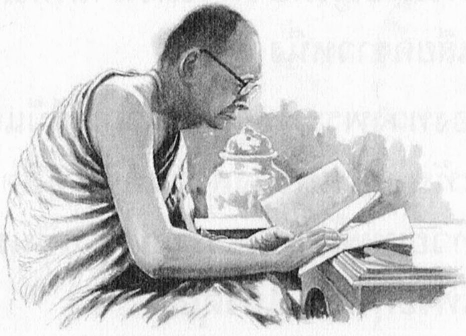
คัมภีร์พระพุทธศาสนาแสดงเรื่องนี้ไว้อย่างไร ถ้าจะให้ตอบตามคัมภีร์ ก็ควรจะกล่าวก่อนว่า คัมภีร์ต่างๆ แต่งกันหลายยุคหลายสมัย ปรากฏว่ามีคติความเชื่อต่างๆ แทรกเข้ามาเป็นอันมาก แต่ก็ยังไม่พบเรื่องแบ่งภาคมาเกิด เรื่องทำนองแบ่งภาคเวลา มีอยู่เรื่องหนึ่งในอรรถกถาธรรมบท ถึงดังนั้นก็ไม่ทิ้งหลักกรรมและความตั้งปรารถนา

นิทานธรรมบทนั้นมีความย่อว่าเทพธิดาองค์หนึ่งกำลังชมสวนกับเทพบุตรผู้สามีกับหมู่เทพธิดาทั้งปวง จุติ

ลงมาเกิดเป็นนางมนุษย์ในขณะนั้น ระลึกชาติได้ จึงตั้งความปรารถนาไปเกิดอยู่กับสามีตามเดิม และได้ทำบุญกุศลต่างๆ ถึงแก่กรรมแล้วก็ไปเกิดในสวนสวรรค์นั้นอีก ขณะที่ไปเกิดนั้นหมู่เทพก็ยังชมสวนกันอยู่ แสดงว่าเวลานานหลายสิบปีในมนุษย์เท่ากับครู่หนึ่งของสวรรค์

เรื่องนี้เข้าทำนองแบ่งภาคแห่งเวลามาเกิดอยู่บ้างเหมือนกัน แต่ก็กล่าวว่าได้อธิษฐานใจตั้งความปรารถนา (นับว่าเป็นตัณหาอย่างหนึ่ง) และทำบุญกุศลเพื่อให้ไปเกิดเป็นเทพ (นับว่าเป็นกรรมที่เป็นชนกกรรม คือกรรมที่ให้เกิด) จึงเข้าหลักพระพุทธพจน์ที่แปลความว่า **"ตัณหายังคนให้เกิด โลกคือหมู่สัตว์ย่อมเป็นไปตามกรรม"**

ทำไมต้องเกิด?

พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้แปลความว่า **"ตัณหา** (ความอยาก) **ยังคนให้เกิด"** และว่า **"โลกคือหมู่สัตว์ย่อมเป็นไปตามกรรม"** จึงสรุปกล่าวได้ว่า "เราเกิดมาเพื่อสนองความอยาก และสนองกรรมของตนเอง" แต่การกล่าวดังนี้ เป็นการกล่าวครอบคลุมทั้งหมดเหมือนอย่างที่เรียกว่า พูดอย่างกำปั้นทุบดิน เพราะยังอาจกล่าวจำแนกออกไปได้อีกหลายลักษณะหลายประการ

ตัวอย่างในด้านดี เช่นบางคนเป็นผู้เหมือนอย่างที่คำเก่าเรียกว่า ฟ้าดินส่งมาให้เกิด เพื่อดับทุกข์ยุคเข็ญในโลก หรือเพื่อเป็นประมุขแห่งประชาชน

ในคติของพราหมณ์ก็มีเรื่องนารายณ์อวตาร เมื่อเกิดยุคเข็ญแก่เทพและมนุษย์ ไม่มีใครจะแก้ไขได้ พระ

นารายณ์ก็ได้รับเชิญให้อวตารลงมาเกิดในโลก เพื่อปราบยุคเข็ญเสียคราวหนึ่ง

ในเรื่องทางพระพุทธศาสนาเองก็มีแสดงว่า พระโพธิสัตว์ประทับอยู่ในสรวงสวรรค์ชั้นดุสิต ทรงได้รับอัญเชิญจากทวยเทพให้จุติลงมาเกิดมาเป็นมนุษย์ เพื่อจะได้ตรัสเป็นพระพุทธเจ้าโปรดโลก

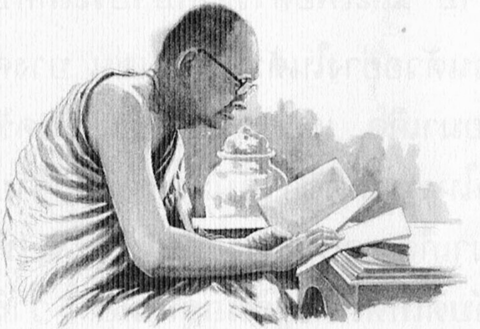
ในประวัติของชาติไทยเอง ถึงคราวที่ประเทศชาติเกิดยุคเข็ญก็ได้เกิดคนดีเข้ามาแก้ไขเป็นคราวๆ เช่นเมื่อกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่าข้าศึกครั้งแรก ก็ได้สมเด็จพระนเรศวรเป็นเจ้า กับพระเอกาทศรถ พระอนุชาธิราชทรงกอบกู้อิสรภาพของชาติกลับคืนมาได้ และทรงรวบรวมประเทศชาติให้เป็นปึกแผ่นแข็งแรงต่อมาเมื่อกรุงศรีอยุธยาถูกเผาพินาศ ก็ได้เกิดสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี และสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกกับสมเด็จพระอนุชาธิราชกรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท ได้ทรงกอบกู้อิสรภาพกลับคืนมาได้ และได้ทรงสร้างกรุงเทพมหานครขึ้นใหม่ทรงรวบรวมประเทศชาติให้เป็นปึกแผ่นแข็งแรงขึ้นอีก จึงได้มีคำกล่าวว่า "กรุงศรีอยุธยาไม่สิ้นคนดี"

แม้ในสมัยต่อมาถึงปัจจุบันก็ปรากฏว่าได้มีบุคคลที่เหมือนอย่างเป็นผู้ที่ดินฟ้าส่งมาให้เกิด เพื่อป้องกันหรือ

แก้หรือปราบ และเพื่อดำรงรักษาประเทศชาติสืบต่อกันมา

ส่วนตัวอย่างในด้านร้าย เช่น บางคนเป็นผู้เหมือนผีปีศาจร้ายมาเกิด เพราะก่อยุคเข็ญเดือดร้อนขึ้นมากมาย ดังที่กล่าวในทางคติชาวจีนว่า ดาวร้ายจุติมาเกิดหรือปีศาจหนีมาเกิด ดูเหตุการณ์ในโลก **จะเห็นว่ามีดีกับร้ายหรือร้ายกับดีเกิดเป็นคู่กันอยู่เสมอ** ว่าถึงคน มีคนดีเกิดมาทำประโยชน์เกื้อกูล ก็มีคนร้ายมาก่อทุกข์โทษเดือดร้อน แล้วมีคนดีมาปราบมาแก้ให้สงบเรียบร้อย แล้วก็มีคนร้ายมาก่อความเดือดร้อนขึ้นอีก

เหตุการณ์เหล่านี้ส่องให้เห็นเหมือนกับว่าคนร้ายย่อมมีกำหนดให้เกิดมาเพื่อก่อการร้าย ส่วนคนดีย่อมมีกำหนดให้เกิดมา เพื่อปราบหรือแก้ไขให้กลับคืนดี เมื่อทำกิจเหมือนดังที่ได้รับกำหนดมาเสร็จแล้วก็หมดหน้าที่ได้รับการพักผ่อนอยู่ในโลกนี้ หรือต้องกลับไปถ้าว่าตามคติอวตาร สำหรับคนดีก็กลับไปสู่ทิพยสถานตามเดิม สำหรับคนร้าย เช่นผีปีศาจก็ถูกมาตามพบและถูกจับตัว (วิญญาณ)กลับไปสู่สถานที่ตนหนีมาจึงได้มีคติความเชื่อของคนดังเช่นที่กล่าวมานี้ก็มี

เกิดมาแล้วควรทำอะไร?

คนเรานั้นเกิดมาแล้วก็โตวันโตคืน แก่วันแก่คืน อายุปีหนึ่ง สองปี สามปี เรื่อยๆไป ไม่นานเท่าไหร่ก็ถึงสิบปี ยี่สิบ เป็นหนุ่มเป็นสาว ร่างกายจิตใจเติบโตเจริญในระยะนี้ จิตใจท่องเที่ยวไปกับอารมณ์ทั้งหลายเต็มที่ บางทีก็ดีใจ บางทีก็เสียใจ บางทีก็เฉยเมย **แต่โลกนี้ไม่เคยทำให้ใครดีใจโดยส่วนเดียว ในทางตรงกันข้าม ก็ไม่เคยทำให้ใครเสียใจโดยส่วนเดียวเหมือนกันทั้งก็ไม่เคยทำให้ใครเฉยเมยเสียทุกสิ่งทุกอย่าง**เว้นแต่ท่านผู้ที่มีจิตสูงพ้นจากโลกพระพุทธเจ้าจึงได้ตรัสไว้ว่าคนนี้มีที่ท่องเที่ยวไปของใจ ๑๘ อย่าง คือ เรื่องรูปที่ตามองเห็นอยู่ เสียงที่หูได้ยินอยู่ กลิ่นที่จมูกสูดดมอยู่ รสที่ลิ้นลิ้มอยู่ สิ่งถูกต้องที่กาย

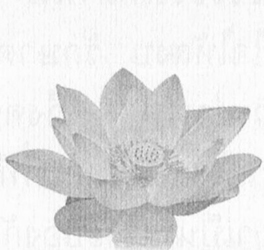
ถูกต้องอยู่กับเรื่องรูปเสียงเป็นต้นเหล่านี้ที่ได้ประสบมาแล้ว ที่ใจเก็บมาคิด เรื่องเหล่านี้รวมเป็น ๖ บางอย่างเย้ายวนให้ดีใจ บางอย่างบดบีบให้เสียใจ บางอย่างกลับให้เฉยเมย แบ่งออกได้เป็น ๓ ชนิดดังนี้ จึงรวมเป็น ๑๘ เรียกว่า "มโนปวิจารที่ท่องเที่ยวไปของใจ ๑๘"

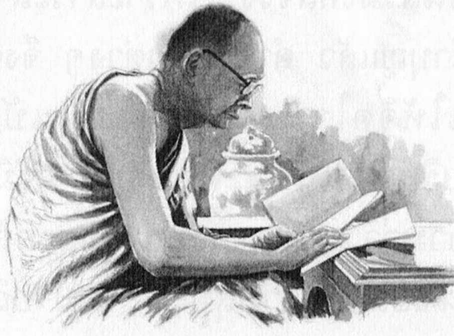
คนหนุ่มสาวสมมุติว่าอายุ ๑๘ ปี กำลังอยู่ในวัยที่มีจิตใจกำลังท่องเที่ยวของใจทั้ง ๑๘ นี้เต็มที่ ถึงที่ดีใจ ก็ดีใจเหมือนอย่างว่าทุกอย่างน่ารักน่ายินดีทั้งหมด ถึงที่เสียใจ ก็เสียใจเหมือนอย่างว่าทุกอย่างน่าเกลียดน่าชังไปทั้งนั้น ถึงที่เฉยเมย ก็เฉยเมยไม่สนใจ ด้วยจิตใจกำลังตื่นตัวในเรื่องทั้งหลาย ถ้าขาดสติปัญญารักษาตนรักษาใจอยู่อย่างเพียงพอ ก็น่ากลัวอันตราย เพราะจะเห็นเป็นจริงจังไปกับเรื่องที่ไม่จริงจังเหล่านั้น แต่ถ้ามีสติปัญญาเพียงพอ ก็จะรักษาใจให้สงบ รักษาตนให้สวัสดีได้ ไม่ใช่จำเพาะคนหนุ่มสาวเท่านั้น ถึงคนปูนอื่นทุกปูนอายุก็ต้องพบกับเรื่องที่น่าดีใจเสียใจและที่ทำให้เฉยเมยเหล่านั้นและจำต้องมีสติปัญญาเป็นเกราะป้องกันเหมือนกัน

พระพุทธเจ้าจึงตรัสว่า "ไม่ควรเผลอปัญญาควรตามรักษาสัจจะ ควรพอกพูนการสละ ควรศึกษาสันติ" เพราะถ้าไม่เผลอปัญญา พร้อมทั้งสติหมั่นคิดพิจารณา

ว่าอะไรจริงอะไรไม่จริง จะรู้ได้ว่าอะไรเป็นจริงที่ควรรักษาไว้ อะไรที่ไม่จริงเป็นอสัตย์อธรรมก็สละออกไปให้หมด ไม่ให้เข้ามาสิงสถิตอยู่ในจิตใจ ดังนี้จึงจะได้สันติ คือความสงบของใจ

คนที่มีจิตใจเร่าร้อนอยู่ด้วย โลภ โกรธ หลง ไม่สงบ เพราะมีผีสิงอยู่ในใจ คือความผูกพันอยู่กับสิ่งอสัตย์อธรรมทั้งปวง บิดผันครอบงำจิตใจให้วิปริต เหมือนอย่างคนถูกผีสิง ส่วนคนที่มีจิตใจสงบ เพราะไม่ยอมให้ ผีอสัตย์สถิตย์อธรรมสิงใจ ทำการสละออกไปให้เหลือแต่ของจริงแท้เป็นสัตย์เป็นธรรม และรักษาไว้ ด้วยปัญญาที่เลือกเฟ้น แต่ทั้งนี้ก็ต้องไม่เผลอปัญญา

ความสุขหาได้ที่ไหน?

ชีวิตของทุกๆ คนที่ผ่านพ้นไปในรอบปีหนึ่งๆ นับว่าเป็นลาภอย่างยิ่ง เมื่อถึงวันเกิดบรรดาผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนา จึงถือเป็นปรารภเหตุทำบุญน้อยหรือมาก เพื่อฉลองอายุที่ผ่านมาและเพื่อความเจริญอายุพร้อมทั้งวรรณ สุข พล ยิ่งขึ้น ความเจริญอายุ วรรณ สุข พล เป็นพรที่ทุกๆ คนปรารถนา แต่พรเหล่านี้หาได้เกิดขึ้นด้วยลำพังความปรารถนาเท่านั้นไม่ ย่อมเกิดขึ้นจากการทำบุญ ฉะนั้น คนไทยเราส่วนมากจึงยินดีในการทำบุญ และยินดีได้รับพรอนุโมทนาจากพระสงฆ์หรือผู้ใหญ่ ยินดีรับประพรมน้ำพระพุทธมนต์ในที่สุดแห่งการทำบุญ ถือว่า เป็นสิริมงคล

พิจารณาดูถึงพฤติกรรมในเรื่องนี้โดยตลอดแล้ว

จะเห็นว่าพึงเป็นสิริมงคลจริง เพราะสาระสำคัญของเรื่องนี้ อยู่ที่ว่าได้ทำบุญแล้ว คำอวยพรต่างๆ จึงตามมาที่หลังสนับสนุนกันให้จิตใจมีความสุขขึ้นในปัจจุบันทันที **ความสุขอันบริสุทธิ์นี้แหละคือบุญ** ดังมีพุทธภาษิตตรัสไว้แปลความว่า "ท่านทั้งหลายอย่ากลัวต่อบุญเลย คำว่าบุญนี้เป็นชื่อแห่งความสุข" หมายถึงความสุขที่บริสุทธิ์ คือความสุขอันเกิดจากกรรมที่บริสุทธิ์ ซึ่งก็เรียกว่าบุญเช่นเดียวกัน พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้แปลความว่า "ผู้ที่ได้ทำบุญไว้ บันเทิงเบิกบานเพราะเห็นความบริสุทธิ์แห่งกรรมของตน ผู้ที่ได้ทำบาปไว้อับเศร้า เห็นเพราะความเศร้าหมองแห่งกรรมของตน"

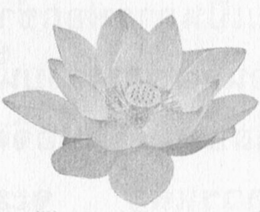
อันกรรมที่บริสุทธิ์เกิดจากจิตใจที่บริสุทธิ์ เพราะสงบความโลภ โกรธ หลง ประกอบด้วยธรรมมีเมตตากรุณาเป็นต้น จะเห็นได้จากจิตใจของผู้ที่ทำการบริจาคในการทำบุญต่างๆ ของผู้ที่รักษาศีล และอบรมจิตใจกับปัญญา ใครๆ ที่เคยทำทาน รักษาศีล และอบรมจิตกับปัญญาดังกล่าว ย่อมจะทราบได้ว่ามีความสุขอย่างไร

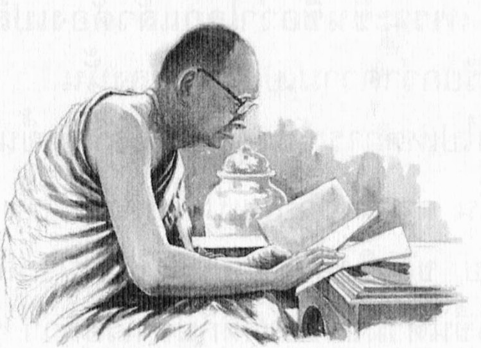
ตรงกันข้ามกับจิตใจที่เร่าร้อนด้วยกิเลสต่างๆ และแม้จะได้อะไรมาด้วยกิเลสมีความสุขตื่นเต้น ลองคิดดูให้ดี

แล้วจะเห็นว่าเป็นความสุขจอมปลอม เพราะเป็นความสุขของคนที่หลงไปแล้ว เหมือนความสุขของคนที่ถูกเขาหลอกลวงนำไปทำร้ายด้วยหลอกให้ตายใจและดีใจด้วยเครื่องล่ออย่างใดอย่างหนึ่ง คนที่ตายใจเสียเพราะเหตุนี้คือคนที่ประมาทไปแล้ว ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า "คนประมาทแล้วเหมือนคนตาย" ไม่อาจจะเห็นสัจจะคือความจริงตามธรรมของพระพุทธเจ้า อาจคัดค้านคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าได้ อย่างที่คิดว่าตนฉลาด ไม่มีอะไรจะช่วยบุคคลประเภทนี้ได้ นอกจากการทำบุญเพราะการทำบุญทุกครั้งไปย่อมเป็นการฟอกชำระจิตใจให้บริสุทธิ์สะอาดขึ้นทุกที เหมือนอย่างการอาบน้ำชำระร่างกาย ซึ่งทำให้ร่างกายสะอาดสบาย **เมื่อจิตใจมีความสะอาดบริสุทธิ์ขึ้นตามสมควรแล้ว จะมองเห็นได้เองว่าความสุขที่บริสุทธิ์แท้จริงนั้นเกิดจากกรรมที่บริสุทธิ์เท่านั้น** จะได้ปัญญาซาบซึ้งถึงคุณพระทั้งสามว่า "ความเกิดขึ้นของพระพุทธะทั้งหลายได้เกิดสุขจริง การแสดงพระสัทธรรมให้เกิดสุขจริง ความพร้อมเพรียงของสงฆ์คือหมู่ให้เกิดสุขจริง ความเพียรของหมู่ที่พร้อมเพรียงกันให้เกิดสุขจริง"

ผู้ที่มีจิตใจ กรรมและความสุขที่บริสุทธิ์ดังนี้ ชื่อว่า

ผู้มีบุญอันได้ทำแล้วในปัจจุบัน เป็นผู้ที่มีความมั่นคงในตนเองอย่างที่ใครๆ หรืออะไรจะทำลายมิได้ และจะเจริญพรคือ อายุ วรรณ สุข พล ยิ่งๆ ด้วยเดชบุญ

ทำไมจึงไม่สุขสักที?

ความเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ทั้งที่เป็นเหตุการณ์ส่วนตนและส่วนรวม ตลอดถึงที่เรียกว่าเหตุการณ์ของโลกได้เกิดขึ้น บางทีก็รวดเร็วอย่างนึกไม่ถึงกับทำให้คนทั้งปวงพากันตะลึงงันก็มี เหตุการณ์ในวันนี้เป็นอย่างนี้ แต่วันพรุ่งนี้เล่า ยากที่จะคาดว่าจะเป็นอย่างไร วันนี้ยังอยู่ดี ๆ พรุ่งนี้มีข่าวออกมาว่าสิ้นชีพเสียแล้วก็มี เมื่อวานนี้ระเบิดกันตูมตามอยู่ วันนี้ประกาศออกไปว่าหยุดระเบิดส่วนใหญ่ก็มี วันพรุ่งนี้จะเป็นอย่างไรอีกก็ยากที่จะทราบ

ความเปลี่ยนแปลงของโลกดังนี้ ผู้ที่ศึกษาธรรมของพระพุทธเจ้าย่อมไม่เห็นเป็นของแปลก ถ้าโลกจักหยุดเปลี่ยนแปลงนั่นแหละจึงจะแปลก ซึ่งไม่เป็นฐานะที่

จะมีได้ **เพราะขึ้นชื่อว่าโลกแล้วต้องเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ** ที่เรียกว่าความเปลี่ยนแปลงนั้น คือเหตุการณ์อย่างหนึ่งดับไปเหตุการณ์อีกอย่างหนึ่งก็เกิดขึ้นแทน

ฉะนั้น ความเปลี่ยนแปลงก็คือ ความดับ-เกิด หรือความเกิด-ดับ ของสิ่งทั้งหลาย นี้เป็นวิบากคือเป็นผล ถ้าเป็นผลที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติก็มีคำเรียกว่า ปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ ซึ่งจะยกไว้ไม่พูดถึงในที่นี้ จะพูดถึงแต่ที่เกี่ยวกับบุคคล คือที่บุคคลก่อขึ้นเอง

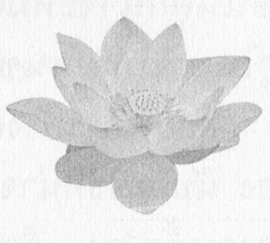
อันเหตุการณ์ที่คนก่อให้เกิดขึ้นนั้น นับว่าเป็นกรรมของคน หมายความว่า การที่คนทำขึ้นไม่ใช่หมายความว่ากรรมเก่าอะไรที่ไม่รู้ กรรมคือการที่ทำที่รู้ๆ อยู่นี่แหละ เมื่อก่อขึ้นด้วยกิเลสก็เป็นเหตุทำลายล้าง แต่เมื่อก่อขึ้นด้วยธรรม ก็เป็นเหตุเกื้อกูลให้เกิดความสุข เหตุการณ์ส่วนใหญ่ของโลกนั้นมีขึ้นด้วยกิเลส หรือกรรมของคนไม่มากคนนักแต่มีผลถึงคนทั้งปวงมากมาย

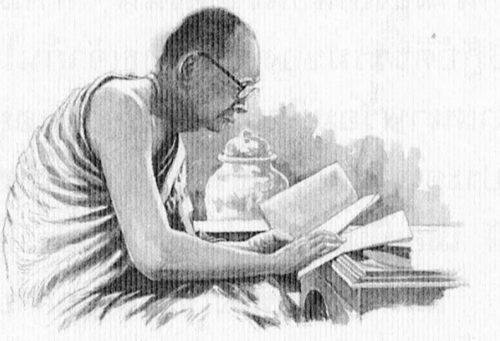
ถ้าจะถามว่ากิเลสซึ่งนับว่า อธรรมกับธรรมนั้นก่อให้เกิดเหตุการณ์ต่างกันตรงกันข้าม ใครๆก็น่าจะมองเห็นแต่ไฉนจึงยังใช้กิเลสกันอยู่ พระพุทธศาสนา หรือศาสนาอื่นๆ จะช่วยให้คนใช้ธรรมกันให้มากกว่านี้มิได้หรือ

ถ้ามีคำถามมาดังนี้ก็น่าจะมีคำถามย้อนไปบ้างว่า

เมื่อเป็นสิ่งที่น่ามองเห็นกันง่ายดังนั้น ทำไมใครๆ จึงไม่สนใจที่จะปฏิบัติธรรมของพระพุทธเจ้ากันให้มากขึ้นเล่า พระพุทธศาสนาพร้อมที่จะช่วยทุกๆ คนอยู่ทุกขณะ แต่เมื่อใครปิดประตูใจไม่เปิดรับธรรม พระพุทธศาสนาก็เข้าไปช่วยไม่ได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ โลกจึงต้องปราบกันลงไปด้วยกำลังต่างๆ แม้ฝ่ายถูกก็ต้องใช้กำลังแก่ฝ่ายผิด นับว่าเป็นเรื่องของโลก ซึ่งมีวุ่นวาย มีสงบสลับกันไป และมนุษย์เรานั้นแม้มีกำลังกายด้อยกว่าช้างม้าเป็นต้น แต่มีกำลังปัญญาสูงกว่า กำลังปัญญานี้เองที่สร้างแสนยานุภาพได้ยิ่งใหญ่ทั้งสร้างระบอบธรรมอย่างดีวิเศษขึ้นด้วย

ฉะนั้นในขณะที่มีจิตใจได้สำนึกได้สติขึ้น **แม้จะหลังจากที่ตีกันมาพักใหญ่แล้ว ก็จะเป็นโอกาสที่มีปัญญามองเห็นธรรม และกลับมาใช้ธรรม สร้างความเจริญและความสุขกันต่อไป**

ทุกอย่างอยู่ที่ใจ

ความคิดเรื่องยอดของความสุขหรือที่สุดของความทุกข์ได้มีมานานนักหนาแล้ว ดังที่ได้มีเล่าถึงความเห็นของพวกพราหมณ์ลัทธิหนึ่งก่อนที่พระพุทธศาสนาเกิดขึ้นว่าพวกนั้นถือว่าความได้ทำตามที่ใจใคร่จะทำให้เต็มที่ เป็นความสิ้นทุกข์ซึ่งเขาเรียกว่านิพพานของเขา เช่นบริโภคกามให้เต็มที่ บางลัทธิก็ถือว่าความที่ร่างกายไร้โรค มีความผาสุกเป็นนิพพาน

ความเห็นเช่นนี้ดูก็น่าจะหมดไปแล้ว แต่ก็น่าประหลาดที่ยังมีอยู่ในบางกลุ่มคนของคนในประเทศที่เจริญด้วยการศึกษา คือยังมีคนบางคนที่มักจะอยู่ในวัยที่เรียกว่า ทรามคะนอง นับถือวิธีที่น่าจะเรียกว่า แผลงออกไปนอกลู่นอกทางของคนทั้งปวง คือทำอะไรก็ได้ตามใจที่

ใคร่ที่อยากจะทำ ไม่ต้องอยู่ในระบอบของศีลธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีอะไรทั้งนั้น แสดงตนผิดแผกแปลกออกไปจากสามัญชนทั่วไป อยากจะแต่งกายอย่างไรก็แต่ง อยากจะสูบของมึนเมาอะไรก็สูบ อยากจะใคร่กันก็ใคร่ ทำนองลัทธินิพพานในกามดังกล่าวข้างต้น พวกนี้บางทีโอ้อวดว่าวิธีของเขาเป็นปรัชญาชั้นสูงทางจิตใจ เพราะจิตใจย่อมมีความคิด ความใคร่ ความอยาก เป็นธรรมชาติธรรมดา จึงไม่ควรจะฝืนธรรมชาติของจิตใจ เมื่อใจใคร่อยากจะทำอย่างไรก็ทำไปตามใจ ความคิดและการทำดังนั้นเป็นการวิปริตจริงๆ เพราะจะต่างอะไรจากสัตว์ดิรัจฉาน ซึ่งน่าจะเรียกได้ว่าเป็นพวกถือลัทธิทำอะไรได้ตามใจที่ใคร่จะทำเหมือนกัน

เมื่อเกิดมาเป็นคนซึ่งมีระดับแห่งจิตใจที่สูง ย่อมจะรู้จักว่าภาวะของจิตใจนั้นเป็นสิ่งที่จะปล่อยตามไปทุกอย่างไม่ได้ เพราะถ้าเป็นกิเลสจะปล่อยไปตามใจได้อย่างไร ความใคร่ความอยากที่ผิดๆ เป็นกิเลส เป็นตัณหา คนที่เป็นทาสของตัณหาเท่านั้นจึงทำได้ตามใจที่ใคร่ที่อยาก คือตามตัณหาที่คอยบงการให้ทำอยู่นั่นเอง

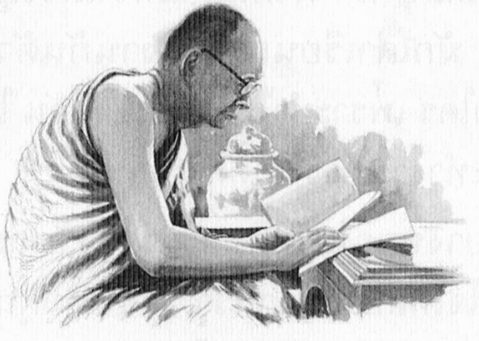
พระพุทธเจ้าทรงปรารภจิตใจเช่นนี้ที่ตรัสไว้ว่า **“ผู้ที่ประพฤติไปตามอำนาจจิตย่อมเดือดร้อน”** ทาสพวกนี้

ปลาบปลื้มยินดีว่าปลดพันธะ (ศีลธรรมเป็นต้น) ออกได้หมดแล้วมีเสรีเต็มที่แล้ว โดยลืมตัวเองว่าเป็นทาสของใจหรือตัณหา เข้าใจว่ามีอิสระเสรีแล้ว แต่โดยที่แท้ยิ่งจมปรักลงไปในภาวะเป็นทาสมากขึ้น

พระพุทธเจ้าตรัสสอนให้รู้จักธรรมชาติแท้ของจิตใจว่าผุดผ่อง แต่เศร้าหมองไปเพราะเครื่องเศร้าหมองที่จรเข้ามา กิเลสตัณหาทั้งปวงเป็นสิ่งเศร้าหมองที่จรเข้ามาจมปรักหมักหมมไม่ใช่เป็นเนื้อแท้ของจิตเป็นสิ่งที่อาจชำระให้พ้นออกไปจากจิตใจได้

พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนธรรมเพื่อชำระสิ่งที่เศร้าหมองเหล่านี้ให้หมดสิ้น จิตใจที่ชำระให้สะอาดจะสงบความใคร่ความอยากที่จะทำสิ่งที่แผลง ๆ ผิด ๆ ทุกอย่างฉะนั้น พวกที่ถือว่าทำอะไรตามใจเป็นทางสิ้นกิเลสหรือสิ้นทุกข์จึงผิดหลักพระพุทธศาสนาตรงกันข้าม

พระพุทธเจ้าตรัสมิให้ทำตามอำนาจของใจแต่ให้สำรวม ข่มฝึกรักษา ชำระจิตใจให้บริสุทธิ์สะอาดให้พ้นจากเครื่องเศร้าหมองทั้งหลาย แสดงว่าสามารถปฏิบัติแยกความใคร่ความอยากออกจากจิตใจได้ดังจะเห็นได้ว่าความใคร่ความอยากสงบ เปลี่ยนไปได้ ไม่ตั้งอยู่คงตัวทุกคนจึงปฏิบัติระงับใจตนเองได้ตามหลักพระพุทธศาสนา

คิดดีก็ได้ดี

การก่อร่างสร้างตนให้มีความเจริญและความสุขในโลกย่อมเป็นที่ปรารถนาของคนทุกชาติภาษา แต่อาจมีแนวทางต่างๆกัน

เช่นบางพวกมุ่งคิดสร้างวัตถุต่างๆที่จะบำรุงชีวิตให้มีความสุขเฉพาะตนเป็นข้อสำคัญ มารดาบิดาเมื่อเลี้ยงดูบุตรธิดาจนเติบใหญ่สามารถทำการงานเลี้ยงตนเองได้แล้ว ก็ปลดภาระปล่อยให้แยกออกไปตั้งตนเอง เมื่อบุตรธิดาแยกออกไปตั้งครอบครัวของตนเองแล้ว ก็ประกอบอาชีพเลี้ยงดูครอบครัวของตนไป ไม่ต้องหันมาเหลียวแลเลี้ยงดูมารดาบิดาอีก มารดาบิดาแก่ชราเข้าบางทีก็ต้องไปอยู่ในที่สำหรับเลี้ยงคนแก่ต้องว้าเหว่ เลี้ยงสัตว์เช่นสุนัขไว้เป็นเพื่อนก็มี บุตรธิดาเองเมื่อแก่เฒ่าก็ต้องแยกออกไป

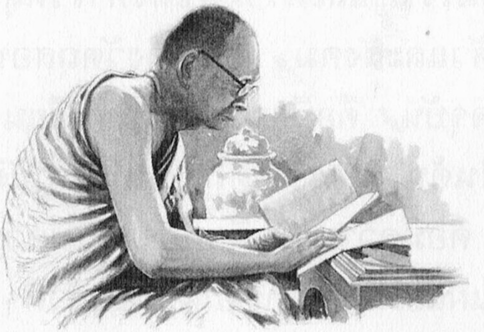
ว้าเหว่อยู่เช่นเดียวกัน พวกนี้มักมีความเจริญทางวัตถุกันมากมาย มักเล่าเรียนและทำงานกันตัวเป็นเกลียว แต่ตัวใครก็ตัวใคร เพราะทำไมจะต้องช่วยกัน ในเมื่อทุกคนก็สามารถที่จะทำงานหารายได้ด้วยตนเอง

ส่วนบางพวกไม่ได้คิดสร้างทางวัตถุมากมายนัก ชอบบำรุงจิตใจให้สบายมากกว่า มีความผูกพันระหว่างมารดาบิดากับบุตรธิดากันตลอดไป มารดาบิดามักจะเห็นบุตรธิดาของตนเป็นเด็กอยู่เสมอ มีความเป็นห่วงใยกันเรื่อยไป บุตรธิดาก็ไม่ทอดทิ้งมารดาบิดาให้ว้าเหว่ มักจะมีลูกคือหลานของท่านให้ท่านเลี้ยง โดยที่ท่านไม่ต้องไปหาสุนัขมาเลี้ยงเป็นเพื่อน มีลูกหลานเป็นเพื่อนที่ออกจะมากเกินไปเสียอีก พวกนี้อาจจะมีความคิดซึ่งพวกแรกอาจจะทึ่งว่าเป็นปรัชญา เช่นบางทีอยู่กระท่อมเล็กๆกลางไร่นา แต่ก็เป่าขลุ่ยร้องเพลงกันอย่างสบายใจ เพราะเห็นว่าจะหาเงินให้มากเพื่ออะไร ก็เพื่อจะมีบ้านอยู่ใหญ่โตสวยงาม มีวัตถุต่างๆ ใช้เพื่ออะไร ก็เพื่อความสุข ก็อยู่กระท่อมเพียงเท่านี้ มีความพอใจมีความสุขแล้ว จะต้องไปทะเยอทะยานหาบ้านหารถยนต์เป็นต้น ให้ลำบากทำไมอีกเล่า

ในเรื่องนี้ ถ้ามีปัญหาว่าพระพุทธศาสนาสอนอย่างไร ก็ตอบได้ว่า ทางพระพุทธศาสนาสอนคฤหัสถ์ให้ก่อสร้าง

ตนให้มีความเจริญและความสุขทั้งทางวัตถุและทางจิตใจ ทั้งในส่วนตัวและสังคม ทางวัตถุสอนให้ปฏิบัติในประโยชน์ปัจจุบัน คือมีความเพียรเล่าเรียน และทำงานหาทรัพย์เป็นต้น ทางจิตใจสอนให้ปฏิบัติในประโยชน์ภายหน้า คือมีความเชื่อที่ถูกต้อง มีความประพฤติดี มีความเผื่อแผ่และมีปัญญารู้จักผิดชอบชั่วดี ในทางสังคมสอนให้ปฏิบัติชอบต่อกันในระหว่างมารดาบิดากับบุตรธิดาเป็นต้น เช่นสอนบุตรธิดาว่า **“ท่านเลี้ยงมาแล้วเลี้ยงท่านตอบ”** ส่วนความพอใจที่เรียกว่า “สันโดษ” นั้น เมื่อยังจะต้องทำเหตุคือ ความดีให้มากขึ้นก็สอนมิให้พอใจเพียงเท่านั้น แต่สอนให้ใช้วิริยะ ทำเหตุให้ยิ่งขึ้น ถ้าจะนอนเป่าขลุ่ยเสีย ไม่ทำดีอะไรยิ่งขึ้นก็กลายเป็นมีความพอใจและความสุขอยู่ในความเกียจคร้าน ส่วนผลที่ได้รับสอนให้พอใจ ถ้าจะเป่าขลุ่ยเพราะพอใจอยู่ในผลของความเพียรที่ตนได้รับ ก็ถูกต้อง

ความอัศจรรย์ของธรรม

คนเราต่างมีการงานที่จะต้องทำเพื่อให้เกิดความสำเร็จ ถ้าจะมีคำถามว่าจะใช้ธรรมหมวดไหนของพระพุทธเจ้าช่วยในการทำการงานทุกอย่าง ก็อาจตอบได้ว่า ควรใช้พละคือธรรมที่เป็นกำลัง ๕ อย่างคือ ๑.ศรัทธา ความเชื่อมั่น ๒.วิริยะ ความเพียร ๓.สติ ความระลึกได้ ๔.สมาธิ ความตั้งใจมั่น ๕.ปัญญา ความรู้ทั่วถึง เพราะจะต้องมีความเชื่อที่ตั้งมั่นในทางที่ดำเนินตั้งแต่ขั้นแรกจนถึงขั้นที่สุดจะต้องมีความเชื่อที่ตั้งมั่นในตนเอง ปราศจากความลังเลใจกับจะต้องมีความเพียร คือความกล้าหาญที่จะทำ ไม่ย่อท้อ ไม่อ่อนแอ ไม่ยอมให้มีจุดอ่อนในตนกับจะต้องมีสติรอบคอบ ไม่ประมาท ไม่มองข้ามแม้ในสิ่งที่เล็กน้อย ไม่ให้เส้นผมบังภูเขา ทั้งไม่ให้ภูเขา

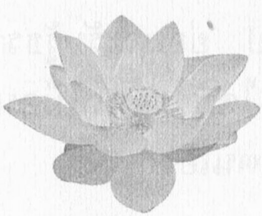
บังเส้นผม กับจะต้องมีความตั้งใจมั่นคง จะต้องมีปัญญารู้ทั่วถึง ด้วยการตรวจตราพินิจพิจารณาให้ทั่วถ้วนธรรมเหล่านี้

ศรัทธากับปัญญาต้องมีให้พอสมควรแก่กัน บางทีอาจจะมีศรัทธาเกินปัญญา เช่นเชื่อในทางที่อยากจะเชื่อหรือชอบจะเชื่อ ไม่พินิจให้ดีด้วยปัญญาก็จะเป็นศรัทธาที่ขาดปัญญาไป เพราะความอยากหรือความชอบนั้นเป็นคนละอย่างกับปัญญา หรือบางทีต้องการแต่เหตุผลทางปัญญาเท่านั้น ไม่ยอมจะเชื่ออะไรสำหรับที่จะเป็นที่พึ่งทำใจให้มั่นคง ก็จะขาดกำลังที่สำคัญไปเพราะสิ่งที่มองกันไม่เห็น คิดไปไม่รู้นั้น ยังมีอยู่อีกเป็นอันมาก ฉะนั้นต้องให้ได้ทั้งเหตุผลทางปัญญา ทั้งความเชื่อที่ตั้งมั่น แม้ในสิ่งมองไม่เห็น เช่น ในอำนาจของธรรม คนที่มีธรรมย่อมจะได้เปรียบคนที่ไม่มีธรรมมากที่ตรงจุดนี้ เพราะอธรรมนั้นช่วยใครไม่ได้ ถึงจะพยายามกลบเกลื่อนเท่าไรก็ไม่มิดเหมือนอย่างช้างตายทั้งตัวเอาใบบัวมาปิดจะมองเห็นแจ่มแจ้งแก่ใจตนเองนั่นแหละ จิตใจของคนที่ไม่บอดด้วยโมหะอย่างหนาแน่นเกินไป ย่อมจะรับรู้ธรรมกับอธรรมอยู่ด้วยกันจิตใจจะมองเห็นได้ชัดเจนเหมือนอย่างส่องกระจกที่แจ่มเห็นเงาหน้าของตนเอง

ส่วนความเพียรกับความตั้งใจมั่นก็ต้องให้มีพอสมควรแก่กัน เพราะถ้าเพียรขวนขวายมากไป ก็จะทำให้ฟุ้งซ่าน ขาดความมั่นคง ถ้าทำใจให้ตั้งมั่นมากไป ก็จะทำให้หยุดความเพียร หรือทำให้ช้าไปกว่าที่ควร ฉะนั้นต้องให้มีพอสมควรแก่กัน ส่วนสติที่รอบคอบจะต้องให้มีมากอยู่เสมอในทุกเรื่องทุกเวลา

ธรรมเหล่านี้ จะรวมเป็นกำลังสนับสนุนการทำการงานทุกอย่างให้สำเร็จ คนที่มีธรรมคือ คุณงามความดีที่ทำไว้มาก หากได้มีพละทั้ง ๕ นี้เพิ่มเข้าอีก ก็ยิ่งจะส่งเสริมความสำเร็จได้ดีมากขึ้น เพราะ **"ธรรมย่อมรักษาบุคคลผู้ประพฤติธรรม"** เพียงมีศรัทธาในพระพุทธเจ้า ผู้ตรัสพระธรรมบทนี้ไว้โดยมั่นคง ก็เพียงพอสำหรับข้อศรัทธา

และธรรมนี้เองจะเป็นเครื่องป้องกันอุปสรรคศัตรูมิให้ทำลายล้างได้ จะรักษาส่งเสริมให้ดำรงอยู่และมีความเจริญ ซึ่งผลนี้จะสำเร็จโดยไม่ชักช้าอย่างน่าอัศจรรย์

กำลังใจสู่ความสำเร็จ

กำลังใจ เป็นข้อสำคัญที่จะอุปการะให้เกิดความสำเร็จในกิจที่จะทำทั้งปวง เหตุที่จะทำให้เสียกำลังใจมีมาก ดังที่ทราบกันอยู่ แต่ในทางตรงกันข้าม เหตุที่ทำให้เกิดกำลังใจก็มากเช่นเดียวกัน มิใช่ว่าจะมีแต่เหตุให้เสียกำลังใจเท่านั้น จึงควรคิดค้นหาให้พบเหตุแห่งกำลังใจ

ธรรมที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนให้ปฏิบัติอบรมจิตใจล้วนเป็นเหตุให้เกิดกำลังใจ เช่น ศรัทธาความเชื่อในผู้อื่นที่ควรเชื่อ และความเชื่อในตนเอง เมื่อมีความเชื่อสองอย่างนี้ประกอบกันตามส่วน ก็เป็นกำลังใจสำคัญประการหนึ่ง

ความวางใจเป็นอุเบกขา ในนินทา และสรรเสริญ คือไม่ถือเสียงซุบซิบหรือเซ็งแซ่ในทางต่างๆเป็นใหญ่ แต่ถือประโยชน์ตนเป็นประมาณ หมายความว่า ดำเนินทาง

รักษาประโยชน์ของตนไว้ ใครจะว่าอย่างไรไม่ถือเป็นสำคัญเพราะถ้าไปถือเป็นสำคัญเข้า ก็จะเสื่อมประโยชน์ จะทำให้ใจระทมย่อท้อเพราะนินทา ให้ใจกำเริบเสิบสานเพราะสรรเสริญ นับว่าเป็นเหตุให้เสียกำลังใจด้วยกัน วางใจเป็นอุเบกขาในเรื่องนี้ได้จึงเป็นกำลังใจประการหนึ่ง

ความปลงใจลงในกรรมและผลของกรรม โดยกำหนดคิดว่าเป็นไปตามกรรมที่แต่ละคนได้ทำไว้ **ตนเองก็มีกรรมเป็นของของตน ไม่ได้ทำไว้ในชาตินี้ก็ควรเชื่อว่าได้ทำไว้ในอดีตชาติ** ทุกคนจึงต้องเผชิญบุคคลหรือเหตุการณ์ต่างๆ อยู่บ่อยๆ ที่ตนเองไม่ชอบใจปรารถนา แต่ก็ต้องพบต้องเผชิญอย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น เมื่อเป็นดังนี้ก็ต้องยอมเผชิญ ถือว่าเป็นกรรมและผลของกรรม จึงต้องปฏิบัติไปตามกรรมวิบาก คือทำไปตามกระบวนเรื่องที่เกิดขึ้นด้วยสติปัญญาเต็มที่ ไม่หลีกเลี่ยงย่อท้อ ความปลงใจลงในกรรมและผลของกรรม จึงเป็นกำลังใจประการหนึ่ง

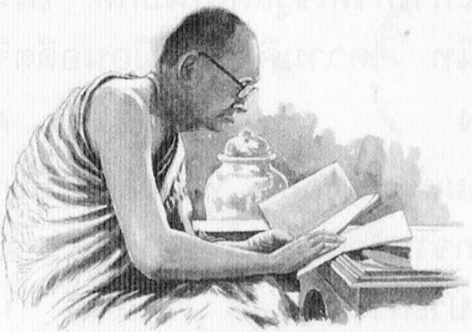
ความคิดให้เหมือนอดีต คือล่วงไปแล้ว เหตุการณ์ทั้งปวงพร้อมทั้งอายุล่วงไปโดยลำดับถึงเรื่องที่กำลังเกิดขึ้นก็จักล่วงไปทั้งหมด จักมอดไปเหมือนเถ้าถ่านที่หมดไฟแล้ว ฉะนั้นในขณะเผชิญเรื่องคิดว่าเหมือนกับเรื่องที่ล่วง

ไปแล้ว จะทำให้จิตใจรู้สึกเป็นปกติ เพราะเท่ากับเห็นความดับสนิท ความคิดให้เหมือนอดีตจึงเป็นกำลังใจประการหนึ่ง

ความเห็นทางออก หมายถึงสติปัญญาที่เหนือกว่าเห็นทางออกจากข้อขัดข้องในทุกทางด้วยวิธีที่ไม่เป็นทุกข์เป็นกำลังใจประการหนึ่ง

ความไม่แพ้ต่อเหตุการณ์แม้จะรุนแรงจิตใจเผชิญได้อย่างเยือกเย็นสุขุมรอบคอบไม่กลัว กล้าอย่างทหารหาญ พระเจ้าอุเทนเมื่อถูกพระเจ้าจัณฑปัชโชตจับไปเป็นเชลย ทรงถูกขู่ว่าจะประหารจึงตรัสว่า **“ทรงเป็นเชลยแต่ร่างกาย แต่จิตใจไม่เป็นเชลย ราชศัตรูจึงเป็นใหญ่แต่ทางกาย ไม่เป็นใหญ่แห่งจิต จะทำอะไรแก่ร่างกายก็ทำไปเถิด”** ความมีใจหาญดังนี้เป็นกำลังใจสำคัญรวมความว่า คนฉลาดย่อมรู้วิธีเสริมกำลังให้แก่จิตใจ คนโง่เท่านั้นที่นอนเสียกำลังใจ ไม่รู้จะแก้ไขใจของตนอย่างไร

ที่สุดคือพึ่งตน

ถ้าจะมีปัญหาว่า พระพุทธศาสนาสอนให้พึ่งใคร คือ พึ่งตนเองหรือพึ่งผู้อื่น อาจตอบได้ว่า ในส่วนที่เกี่ยวกับสังคม **สอนให้เกื้อกูลกันและกัน สอนให้เป็นมิตรกัน** ไม่ให้เป็นศัตรูกัน เพราะคนที่อยู่ร่วมกันจำต้องพึ่งพาอาศัยกันไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ไม่โดยตรงก็โดยอ้อม เช่น คนจนต้องอาศัยกำลังทรัพย์ของคนมี ส่วนคนมีก็ต้องอาศัยกำลังแรงงานของคนจน คนโง่ต้องอาศัยปัญญาคนฉลาด ส่วนคนฉลาดต้องอาศัยกำลังกายของคนโง่ ชาวนาต้องอาศัยได้ผลไม้ของชาวสวน ส่วนชาวสวนต้องอาศัยข้าวของชาวนา

แต่ทุกๆ คน จะมุ่งอาศัยคนอื่นแต่ฝ่ายเดียวหาได้ไม่ ตนเองจะต้องทำตนให้เป็นที่พึ่งอาศัยของคนอื่นได้ด้วย

และคนที่จะทำตนเช่นนั้นได้ ก็จะต้องทำตนให้เป็นที่พึ่งของตนเองได้ก่อน เช่นคนหนึ่งหกล้ม อีกคนหนึ่งจะช่วยอุ้มขึ้นมา คนที่จะช่วยนั้นต้องยืนตั้งหลักของตนเองให้ดีก่อน จึงจะก้มลงไปอุ้มคนที่ล้มขึ้นมาได้โดยที่ตนเองไม่หกล้มไปด้วย ไม่เช่นนั้นก็จะหกล้มไปด้วยกันทั้งคู่ หรือเช่น ชาวนาจะต้องทำนาให้ได้ข้าวของตนจึงจะพึ่งชาวสวนได้ด้วยการแลกเปลี่ยนกัน

ฉะนั้น ทุก ๆ คนจึงต้องทำตนให้เป็นที่พึ่งของตนได้ พระพุทธเจ้าจึงได้ตรัสสอนว่า "ตนแลเป็นที่พึ่งของตน" ทั้งควรจะทราบด้วยว่า อันคนที่มีตนเป็นที่พึ่งของตนได้นั้น จะต้องมีสิ่งที่จะเป็นที่พึ่งได้อยู่ในตน หรือเป็นของตน เช่น มีวิชา มีการงาน มีทรัพย์ มียศ ตลอดถึงมีคุณงามความดีเป็นที่นับถือ จะต้องมีเพียงพอที่จะเลี้ยงตนอุดหนุนตนให้มีความสุขความเจริญที่จะป้องกันตนให้พ้นอันตราย การแสวงหาวิชาและทรัพย์เป็นต้นนั้น ตลอดถึงการผูกมิตรกับผู้ที่ควรเป็นมิตรทั้งหลายเพื่อผลดังกล่าว หาชื่อว่าเป็นการพึ่งผู้อื่นไม่ แต่เป็นการสร้างตนเองให้พร้อมที่จะให้เป็นที่พึ่งของตนได้นั่นเอง เหมือนอย่างผู้นับถือพระพุทธศาสนาถึง พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ เป็นสรณะคือที่พึ่ง หรือพูดง่าย ๆ ว่า พึ่งพระ

รัตนตรัย ก็เพื่อทำตนให้มีที่พึ่งที่จะสร้างตนเองให้เป็นที่พึ่งของตนได้ หรือเหมือนอย่างบุตรธิดาพึ่งมารดาบิดา ศิษย์พึ่งครู ก็เพื่อที่จะสร้างตนเองให้ใหญ่กล้าสามารถที่จะเป็นที่พึ่งของตนเองได้ตลอดไป

การสร้างตนเองให้เป็นที่พึ่งของตนได้ ทั้งในทางสามารถป้องกันอันตรายและในทางดำรงตนให้เจริญ จึงเป็นหลักสำคัญ และในขณะเดียวกันก็ยังต้องมีการพึ่งพาอาศัยกันอยู่ในสังคมโลก คนเราต้องเข้าอยู่ในสังคมใดสังคมหนึ่งในโลก ตามระบอบธรรมที่นับถือ เช่น คนนับถือธรรมของพระพุทธเจ้า ก็เข้าสังคมแห่งพุทธศาสนิกชน พระพุทธเจ้าได้ตรัสสอนไว้ในที่หนึ่งมีความว่า “**ท่านทั้งหลาย จงมีตนเป็นเกาะเป็นที่พึ่ง จงมีธรรมเป็นเกาะเป็นที่พึ่ง**”

ถือเอาความได้ว่าอันผู้ที่จะมีตนเป็นที่พึ่งได้ ก็คือคนที่มีธรรม เช่นธรรมเป็นที่พึ่ง ๑๐ ประการ มีศีลเป็นต้น พระพุทธศาสนาจึงเป็นคำสอนที่บริสุทธิ์ เพื่อความประพฤติที่บริสุทธิ์ของทุกคน ไม่ใช่สำหรับใครจะยกไปอ้างเพื่อเหตุผลอย่างอื่นทางอื่น

การให้ธรรมเป็นทาน ชนะการให้ทั้งปวง

บริษัทแสงสว่างเวิลด์เพรส จำกัด
2779 ถ.พหลโยธิน ลาดยาว จตุจักร กรุงเทพ 10900
www.swp-book.com โทร. 02-579-2654 081-558-9482